

A tiszáninneri helv. hitv. egyházkerület

1858^{-dik} év September 21, 22, 23^{-dik} napjain

TÁLYÁN

tartott

GYÜLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVE.

A tiszáninneri helv. hitv. egyházkerület 1858-dik év September 21, 22, 23-dik napjain Talya városában, Zemplin megyében főtisztelendő Apostol Pál, superintendens és Pálóci Horváth Simon, csász. kir. tanácsos, ungi egyházmegyei segédgondnok elnökségök alatt, — nagytiszteletü Szakal László, felső-borsodi — Terhes Sámuel, gömöri — Lovas Sámuel, tornai — Dr. Ferenczy József, abauji — Hegedűs László, alsó-zempléni — Laki András, felső-zempléni, Pazar József, ungi — Édes Albert, alsó-borsodi esperesek. Tek. Bárcai Bárczay László, felső-borsodi — nagys. Kóczán József, alsó-zempléni — Lovász Miklós, tornai segédgondnokok, — tek. Jakabfalvai András, abauji helyettes segédgondnok, — kiscsoltói Ragályi Károly, főiskolai egyházker. küldöttség elnöke, — tiszt. Átányi József, szántói — Kérészi Mihály, alsó-vadászi — Futó Dániel, szikszói, Orbán Mihály, tiszánánai — Prágai Lajos, maklári — Simon József, bódvai — Körösi István, harkányi — Anti János, talyai — Szabon János, jánosi — Császár Pál, gál-szécsi — Szabó András, csicseri lelkészek, mint egyházi, — méltóságos ifjabb báró Vay Miklós, bárcai Bárczay József, tek. Szathmári Király Pál, rofi Borbély László, kiscsoltói Ragályi Ábrahám, bárcai Bárczay Albert, csáthi Gábrriel István, Kovács Károly, Zsarnay Imre, Kun Dániel, Erdélyi János, mint világi egyházmegyei követek; nagytiszt. Szeremley Gábor, főiskolai köz — Molnár István, gimnáziumi — Árvay József, képezdei igazgatók, — Pásztor Dániel, miskolci gimnáziumi igazgató, Antalfi János, sárospataki gimnáziumi tanár, Horváth Antal, egyházker. ügyvéd, Bakos Antal, ügyvivői pénztárnok, Zsarnay Lajos, fő- Kun Bertalan, al- Szűcs Miklós, világi jegyzők közremunkálásával; tek. Nagy István, zemplén megyei biztos, mint országfejedelmi biztos jelenlétében tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.

September 21-dik napján 9 órakor a reggeli köz istentiszteletről, melyen a 37-dik és 74-dik dicséret eléneklése után, Kis János, tarcali lelkész könyörgött áhítatosan, az úr házából a gyűlés termébe gyülekezvén, főtisztelendő superintendens úr Isten buzgó dicsőítése, szentlelkének segítségül hívása, kegyelmének és áldásának alkalmoszerű esedezése után, üdvözlővén a gyűlés tagjait, főlemlitvén annak szent célját és üdvös feladatát, különösen egyik legfőbb tárgyát a népnevelési ügyet, a tanácskozásokhoz ez alkalommal is a szokott higgadtságot, komolyságot, szeretetet és egyetértést ajánlva a gyűlést megnyitá.

Előterjeszté legelőbb is ugyan, hogy f. év augusztus 1-ső napján jelen egyh. ker. gyűlésünk idejét és helyét a kassai cs. kir. helytartósági osztálynak bejelentvén, onnan f. év aug. 29-én azon választ vevé, hogy az országfejedelmi biztos küldésére a zempléni csász. kir. megyei főnöki hivatal bizatott meg. Mire tek. Nagy István zemplén megyei cs. kir. biztos úr kineveztetését személyesen előmutatván, mint országfejedelmi biztos széket foglalt.

- 1. szám.** Az egyházmegyék képviselőinek megbízó levelei olvastatván, minekutána némely egyházmegyékből a megyei követeket kinevező jelentések ez alkalommal sem adattak be.

Az egyházmegyék felszólítandók, hogy jövőre a credencialisokat a közgyűlést megelőző napokon a többi egyházmegyei jelentésekkel együtt főtisztelendő superintendens urnak beadni el ne mulasszák.

- 2. szám.** Mult őszi Jánosiban tartott egyh. ker. gyűlésen elhatározatván, hogyha az egyh. megyei világi elnökök, hivatalos tisztök ellenére, az egyh. ker. gyűlésen, melynek hivataloknál fogva tagjai, minden fontos és előre be nem jelentett ok nélkül, háromszor egymás után meg nem jelennek, meg nem jelenésök, hivatalokról való lemondásnak fog tekintetni:

Ezen határozat ujobban is megerősített, s arra a jelen nem levő segédgondnok urak ismét emlékeztetendők. Szentegyházunk, iskoláink s a népnevelés ezen változatos szaka egyházi főbb hivatalnokainktól követeli, hogy az azok feletti közgyűlési tanácskozásokban egész buzgalommal részt vegyenek.

Alsóborsodi segédgondnok urra nézve azonban teljes mentségül vétetett superintendens úr jelentése súlyosb betegségről, mint elmaradásának egyedüli okáról.

- 3. szám.** Olvastattak a f. év april. hó 20-dik s több napjain Miskolcon tartott e. ker. közgyűlés azon határozatai, melyek eredményéről tudósítás váratik (scontro). Ezek folytán a következő határozatok tétettek:

a) A 4-ik pontra, mely szerint Farkas Istvántól, külegyetemekre menés mulasztása miatt, 230 pft. bevétele hagyatott meg, határozatott; hogy

Az alsóborsodi egyházmegye, mely f. hó 7-én tett s ezennel felolvasott határozata szerint, e tartozást e. ker. ügyvéd ur által beveendőnek véleményezi, oda utasittatik, hogy az ezen tartozásról szóló tértívényt és kiszámitást Kóczán József alsözempléni segédgondnok úrnak, ki ezen tartozás behajtására fölkéretett, küldje által.

Tóth Miklós volt keresztesi tanító irányában hasonnemü tartozása bevétele iránt, annak kimutatásával, a felsőborsodi egyházmegye tegye meg a szükséges lépéseket.

b) A superintendensi hivatalt illető perkupai malom haszonhajtóvá tétele ügyében megbízott t. Lovász Miklós és Zsarnay Imre uraknak ez ügy továbbra is buzgalomukba ajánltatik. — A szükséges építkezési költségek az ügyvivői pénztárra utalványoztatván.

c) A 12-ik pontra. A Mosolygó nevü pusztá jövedelmének a kitűzött célra fordítása tekintetében:

A főiskolai gazdasági választmány, Kun Dániel úrnak a helyzinére küldésével utasittatik, miszerint a haszonbért nem fizető bérlőnek a bérlőtől elmozdittatását s annak tartozása bevétele és a hagyatéknak főiskolánk részére törvényes átadatását Abonyi István végrendeleti végrehajtó ur közremunkálásának igénybevételevel haladék nélkül, nehogy a haszonbéri hátralék elidősülés alá essék, eszközölje.

d) A 45-ik pontra. A népiskolai választmány értesítettik a felől, hogy mihelyt a kidolgozott, de a közelebbi közgyűlés ügyiratai közt lenni kellő népiskolai kormányzatot, a jegyzői hivatal utján visszakapja, azt munkálatába igtassa be.

- 4. szám.** Egyházkerületi levéltárunk még a mult évi Jánosiban tartott közgyűlésünk által elhatározott, s immár világi jegyzőnk jelentése szerint folyamatban levő rendezésére leendő felügyelettel Kun Bertalan egyh. ker. jegyző bizatott meg.

- 5. szám.** Ez alkalommal tétetett indítvány nyomán elhatározatott, hogy az egyházmegyéket érdeklő régi jegyzőkönyvek és egyéb adatok, melyek netalán az egyh. ker. levéltárban találtak, Patakra, a főiskolai könyvtárba küldessenek be, hogy ott az egyházkerület történetéhez anyagul felhasználhatók legyenek.

6. szám. Ragályi Károly úr jelentvén, hogy testvére, tk. kisesóltói Ragályi Zsigmond úr a sárospataki képezdére 400 pftot alapított, s annak egy évi kamatját általa meg is küldte.

Hálás köszönettel vette az egyh. ker. gyűlés az örvendetes jelentést, s örvend a kegyes adománynak, melyet méltán tekint úgy, mint a derék ősöktől öröklött vallásos és egyházi szent buzgalom biztos jelét és kedves gyümölcsét. Azt a főiskolai kegyes alapítványok jegyzőkönyvébe beigtattatni ezennel elrendeli, egyszersmind tek. Ragályi Károly urat fölkéri, hogy a kegyes alapítványról vagy kötvényt eszközölni, vagy azt kész pénzben beadatni legyen szives. A jegyzői hivatalnak pedig megmagyarázzák, hogy e. ker. gyűlésünk köszönetét a kegyes alapító urral közölje.

7. szám. Olvastatott a hely. hitv. tiszántuli főtiszteletű egyházkerület Debrecenben 1858. april. 15-ik s több napjain tartott gyűlése jegyzőkönyvének 74-ik szám alatti kivonata, melyben, mult évi Jánosiban tartott közgyűlésünk azon, a többi főtiszteletű testvér egyházkerületekkel is közölt indítványára, hogy több közérdekű egyházi ügyeink elintézése végett, a szabályaink szerint évenként Pesten tartatni szokott konventek ezentul is tartatnának meg — a tisztelt testvér egyh. ker. gyűlés azon határozatot tette, hogy midőn legfelsőbb helyről nyert biztatásunk s ezen alapuló hiedelmünk szerint, a zsinattarthatás ideje közel kilátásban van, a konvent tartása helyenkivülinek s feleslegesnek látszik ugyan: mindazáltal, ha az egyházkerületek konvent tarthatásaért közösen folyamodni jónak látják ő Felségéhez, a tisztelt egyházkerület magát kivonni nem fogja.

Ezen határozat tudomásul vétetett addig is, míg a több testvér egyházkerületek is véleményüket e tárgy iránt velünk közölnék.

8. sz. 1857-ik év september 27-ik s több napjain Jánosiban tartott egyházkerületi közgyűlésünkől kelt, s a több testvér egyházkerülethez, az énekeskönyv kijavítása, sőt tökéletesebb énekek készítése tárgyában intézett felszólításunkra, megérkezvén a tiszántuli testvér egyházkerület válasza, mely szerint az általa megindított egyházi népkönyvtárba ujonnan készített énekek is fogván fölvetetni, ez által ohajtásunknak céljáhozjutását eszközölni hiszi.

9. sz. Olvastatott főtisztelendő Toperczer János Lajos administrator úr főtisztelendő Apostol Pál superintendens úrhoz. f. év junius 17-dik 891 sz. a. intézett levele és az ahoz mellékelt f. év febr. 13-dik s több napjain Lócsén tartott tiszai ágost. hitv. evang. egyházkerületi consistórium gyűlés jegyzőkönyvének XIII-ik sz. a. kivonata, melyben a magas cs. kir. oktatási ministerium, f. év. januar 4-ik $\frac{21408}{1511}$ sz. a. kelt, a kézsmárki és rozsnyói főtanodákhoz intézett azon rendeletére, hogy a helyettes gimnáziumi tanárok, valamint az 1849-ik évtől fogva hivatalba lépett rendes tanárok is, az 1856-ik évi jul. 24-ik $\frac{6121}{162}$ sz. a. kelt magas rendelet értelmében, bizonyos határidő alatt, a tanári államvizsgát letenni mulhatatlanul köteleztettek, — határozatilag kimondatik, hogy a tisztelt egyházkerület a tanári vizsgákat helyesli ugyan, hogy ez által az elválasztandó tanárok kellő képességeknek tanúságát adják, valamint alattvalói mély hódolattal elismeri a magas kormány törvényszerű felügyelését egyházi és iskolai ügyeinkben, de más részről épen oly szorosán ragaszkodik az országos törvényekben, névszerint az 1790 $\frac{1}{1}$ -dik 26 dik t. c. 5-dik §-ban biztosított autonómiajához: melylyel meg nem egyeztetethető, hogy tanáraink Bécsben székelő vegyes vagy épen tisztán katolikus vizsgáló biztosságtól nyerhessenek tanári képességet, annyival inkább, hogy a tannyelvre nézve, a netán csak egyoldalú tanári vizsgálat, a tanítás sikeres eredményére az egyházak és tanodák nyelvre nézve különbözvén-káros hatással lenne, de azon körülménynél fogva is, hogy a magas kormányi rendeletnek visszahatóerő is engedtetik, mely a már jóknak elismert tanárokat, mint családapákat, sajnosan sujtolhatja; ezen okoknál fogva, a m. cs. k. ministeriumhoz jogainkat pártfogoló fölterjesztést küld, egyszersmind a több mindkét hitv. evang. egyházkerületeket felszólítja, hogy közremunkálásokkal egy tanári közös vizsgáló bizottmány létrehozását eszközölnék, mely bizottmány ma-

gyarországon székelvén, az egyház kifolyásából hittudós és tudományos szakértő férfiakból állván s kormánybiztos hozzájárulásával, egyházunk s a magas kormány követeléseit egyaránt kielégíthetné.

Mind főtisztelendő Toperczer Lajos János adminisztrátor úr, mind a tiszai ágost. hitv. evang. főtiszteletű egyh. ker. Consistorium a tanári vizsgák ügyében hozzánk intézet értesítését s fölhívását teljes tisztelettel, rokonegyházi és vallásos érzelemmel vette egyh. ker. közgyűlésünk. Nem titkolhatja örömét azon, hogy a tisztelt egyh. ker. Consistorium határozatilag kimondá, hogy az országos vallásos törvényekben, különösen az ő cs. kir. Felsége által mind eddig meg nem szüntetett, sőt épségben feltartott 1790°/₁-ik 26. t. c. ben biztosított egyházi és iskolai autonomiánkhoz szorosan ragaszkodik; egyházkerületi gyűlésünk is tisztelettel kijelenti, hogy e törvényes téren a több tisztelt testvér protestáns egyházkerületekkel mindig egész készséggel találkozik, s azoktól közremunkálását meg nem vonja.

A tanári vizsgáló bizottmányok felállításáról azonban jelenleg intézkedni nem kíván, minthogy az, az egyházi szervezettel van szoros kapcsolatban, s azt az egyházi szervezet készítésének idejére halasztani látja célszerűnek.

- 10. sz.** Olvastatott az abauji, alsózempléni, ungi, felsőborsodi egyházmegyék véleménye a mult tavaszi közgyűlés, az alsóborsodi indítvány nyomán tett azon felszólítására: vajjon ezen-tul a szükösök pénztárának jótéteményeiben az illetők egyházmegyénkenti jutalék arányában, vagy az egész kerületbeliek egyenlő mértékben részesítenek e?

Mind a négy tisztelt egyházmegye a szeretet alapjára fektetett egyenlő mértékbeni részesítést fogadta el; azon hozzáadással, hogy mind azon iskolatanítók, kik az egyh. ker. özvegy s árvatárban nem részvényesek, a szükösök pénztárába minden egyházmegyében évenként némi segedelemmel járulni köteleztessenek.

- 11. sz.** A n. tiszt. egyházmegyék az egyh. ker. papi s özvegyárvatár nyugdíjosztó választmányába egyházmegyei képviselők kinevezésére s küldésére szólittatván fel:

A felsőborsodi egyházmegye t. Debrecenyi Gábor aljegyző, az alsózempléni t. Szekeres János egyházmegyei ülnök, az abauji t. Futó Dániel e. megyei ülnök urakat nevezé ki.

- 12. sz.** A jelen egyh. ker. közgyűlés legfőbb tárgya, a népnevelés ügye vétetvén tanácskozásalá, s bemutatattván mind e f. év junius első napjaiban Pesten a négy ref. egyház kerület küldöttei által készített, mind egyházkerületünk megbízásából Arvay József praeparandiai igazgató tanár által már nyomtatásban is megjelent népiskolai tanterv, s egyszersmind azon észrevételek is, melyek mind a két tantervre nézve, azoknak, ezen egyházkerületi közgyűlésünket megelőző két napon át, gondos egybevetése után egyh. ker. népiskolai választmányunk által tétettek:

Szives köszönetét nyilvánítja egyh. ker. közgyűlésünk legelőbb is a központi népiskolai értekezlet tagjainak buzgó működésökért a népnevelés előmozdításának ügyében, s örömmel értesült a felől is, hogy mind a pesti, mind az egyházkerületünk megbízásából készített tanterv, valamint a népiskolák feladatára és céljára, ugy az azokban előadandó tantárgyakra és szerzendő készségekre, sőt a methodikára nézve is egymással nagy részben megegyezik: más részről a két terv némely pontosabb és sarkalatosabb pontjainak a gyűlés színe előtt történt felolvasásából is meggyőződött a felől, hogy tantervünk nem csak bővebben kidolgozott, hanem általában szabatosabb, főleg a tudományok tanításának módjára, irányára és céljára nézve határozottabb, s a mi legfőbb, a népiskolai idő tartamára nézve egyh. ker. közgyűlésünk is nem négy, hanem az ezen tervben fölvett hat évben állapotodott meg, a gyermeki kor 6-ik évétől a 12-ig, három két két évi tanfolyammal. A közértekezletre menendő követeinek azért utasításul adja, hogy a népiskolai választmány által a két tervre tett egyes észrevételeket s általában tantervünket a közértekezlet figyelmébe ajánlják, s különösen a hat

évet elfogadtatni, a tantárgyakat s gyakorlatokat hetenként és óránként a szerint felosztatni igyekezzenek. Kijelentve azonban, hogy ezen a tanrendre, sőt a népnevelés és oktatás sikerére nézve sarkalatos különbséget is egyházkerületünk feláldozni kész az egységért, melyet a népnevelés ügyében létesíteni s fentartani ohajt.

13. sz. A Debrecenben folyó hó 28-án összeülendő központi népiskolai értekezletre a már eddig kinevezett és ez ügyben működött küldötteinkhez, u. m. ifj. baró Vay Miklós, Zsarnay Imre, nt. Édes Albert esperes, Kun Bertalan e. ker. jegyző, urakhoz-nt. Hegedűs László esperes és t. Árvay József, képezdei igazgató követekül kinevezettek s fölkérettek.

14. sz. Olvastatott f. év május utolsó és június első napjaiban a négy ref. egyh. ker. küldöttei által Pesten tartott értekezlet javallata a népnevelési egyesületre nézve: melyre a népiskolai választmány előmunkálata nyomán, a következő észrevételek tétettek:

A bevezetésre nézve: Ezen záradék „mind addig fentartani akarják (az egyesülést), míg ez ügyben az autonomikus zsinat a maga jogánál fogva másként nem intézkedik“, kihagyandó.

1. és 2. §-ra nézve: Egy országos vagy központi népiskolai választmány szükségét egyházkerületünk elősmeri; de nem látja át, hogy jelenleg egyik egyházkerület, miért küldjön több követet, mint a másik; mert midőn majdan az egyház szervezése fölvétetik, az egyházkerületek kölcsönös coordinatiója is bekövetkezik. Ugyan azért, míg ez megtörténék, addig a régi gyakorlat mellett akar maradni; a mint az a konventeken divatozott. Különben is a központi választmány munkálata véglegesen mindig az egyes egyházkerületek által bíraltatik meg; ezért az egyenlőséget ohajtva, a központi választmányba minden egyházkerület két két követet küldhetne.

3. §-ra nézve: Elnökök és jegyző választása titkos szavazat útján történjék.

4. §-ra nézve: A központi választmány, míg rendes állapotba nem jönnek az ügyek, addig a mint a szükség kívánja, azután, költség kimelés tekintetéből, két évben egyszer gyűlhetne össze.

Az 5. §. a és b pontjából egyházkerületünk annyit elfogad, „hogy a központi bizottmány, az elfogadott tanrendszer alapján szükséges iskolai- kézi- és vezérkönyvek megírására, a pályázatot elrendeli, a pálya feladatot, — a tantervben felállított alapelvek szerint — kitűzi“.

De a bejövendő pályaművek bírálatát, mindenik egyházkerület saját kebeléből kinevezett bírálók által gyakorolja, kinyomatását közös költségen elrendeli és kötelezőleg használja. A bírálók minden egyházkerületből, egy és ugyanazon időben küldik meg a bírálatot a központi választmánynak, mely azt egy időben bontja fel.

Ezen eljárás útján megtörténhetik ugyan, hogy mindenik egyházkerület más más könyvet fogad el, bírálóinak ítélete és ajánlata nyomán; de ez a népnevelés és oktatás ügyének, szellemi fejlődésének nem árt, sőt inkább használ; a mennyiben ez hathatósan előmozdítja a tudományos versenyt, melyet az oktatásnak, minden egyházkerületben, egy és ugyanazon tankönyvre való szorítása igen megszorítana, a szellemi szabad mozgást, életelevenséget egészen elbénítaná.

Eképen látja az egyházkerület kivihetőnek azt, hogy a közös tanterv alapján, mely mind a 4 egyházkerületre nézve kötelező, az ohajtott népnevelési egység is megtestesül. E mellett az egyházkerületeknek önhatósága is megmarad és az üdvös verseny is létre jön.

Ezen intézkedés azoubau a katekhizmus és közös taneszközök kiállítására nézve nem terjed ki. Ez utóbbiak előállítását az egyházkerület aképen látja elintézendőnek, hogy azok kellékeinek meghatározására, megítélésére szakferfiak bizassanak meg a központi választmány által, és ez azok segedelmével tegyen alkut árcsökkenés útján, egyik vagy másik vállalkozóval: aképen, hogy míg egy részről az egyházkerületek biztosítják a vállalkozót, hogy a kijelölt közös taneszközöket egyedül és kizá-

rólág tőle rendelik meg; ugy más részről a vállalkozó, a mellett, hogy azokat a lehető legjutányosabban szolgáltatja ki, a neki engedett jogért, a kerületeknek egyenként bizonyos meghatározott összeget is fizet, oly módon, mint ez jelenleg a zoltárokkal van. Eképen nem lesz szükség arra, hogy az egyházkerületek ezeknek kiállítására tetemes beruházásokat tegyenek.

d. pont: kimarad.

f. pontból ezen kifejezés: „ujra megválasztható azon érdekből, hogy a választmány kebeléből az ügyek multjával ismerős, tapasztalt és gyakorlott egyének egyszerűen egészen soha ki ne maradjanak“, elhagyatik.

7. §-ra nézve: Világiak és tanítók is legyenek körlátogatók.

8. §-ra nézve: A tankönyvek, közös taneszközök kiállítására és pályadíjak kitűzésére ajánlandó pénz összeget az egyházkerületek önmaguk kezelik.

Központi pénztár jelenleg nem lesz, így egy központi fizetéses pénztárnokra sincs szükség.

Ezen észrevételek, a Debrecenbe folyó év szeptember 28-ára menendő küldötteinknek, a jegyzői hivatal által kiadatni határozattak a végre, hogy azokat a központi népnevelési értekezlet figyelmébe ajánlják s az általunk is ohajtott népnevelési egységet ezek szerint létesítsék.

15. sz. A felső borsodi egyházmegye azon indítványára, hogy az egyházkerületi gyűlések jegyzőkönyve nyomattatnék ki időnként, s e végre könyomda szereztetnék:

A jegyzőkönyvek kinyomatása elhatározottat, oly móddal, hogy az a sárospataki főiskola nyomdájában a főjegyző által eszközöltessék. A nyomtatás költsége az ügyvivői pénztárnak, mely azt előlegezi, az egyh. ker. egyházközségek által, melyek közt a nyomtatványok kiosztandók, fogván megtéríteni.

16. sz. Több nt. egyházmegye panaszképen terjesztvén elő, hogy néhány egyházközségek, az egyh. kerületi határozat ellenére, az egyenértéki adót fizetni nem akarván, az szolgabírói hivatal által lelkészükön vétetett meg: fölkeri azért az egyházkerületet, hogy e tárgyban hozott határozatát, ugy szinte a tiszta és más folyók szabályozásainak költsége alól az egyházi személyek fölmentetését, minden egyházközségekben érvényesíteni, ugy szinte az általános földadó nyomasztó sújja alóli feloldoztatásokat is eszközölni méltóztatnék.

A lelkészek díjazását magok eredeti épségükben fentartani az egyházkerület feladatai egyik főbbjének tekiatván, kijelenti, miszerint, az érintett esetekben, a sérelmet szenvedett egyházi személyek kártalanítását az illető egyházközségek teljesítsék. Szabályozási költségekkel a lelkészek s tanítók, kik a hivatalok után járó földeknek nem tulajdonosai, hanem csak haszonvevői, ne terheltessenek. — Különben az adóügyben a magas cs. kir. minisztériumhoz mult évben fölterjesztett alázatos föliratunkra mind eddig válasz nem érkezvén: a jegyzői hivatalra bizatik a fölirat megújítása.

17. sz. A felső borsodi e. megye előterjesztvén azon nehézségeket, melyek egyházi életünkre, s annak közigazgatási folyamára, a magas kormány azon intézkedéséből súlyosodnak, hogy az állomásaikról, más helyre változó lelkészeket s iskolatanítókat is, mind annyiszor fel kell a cs. kir. Helytartóságához, politikai jóváhagyás végett terjeszteni, valahányszor ily eset előadja magát. Miután az e tárgyban kelt több rendeletek ügyeink rendes folyamát akadályoztatják, egyházkormányzatunkat nehezitik, - sőt a mennyiben a változó egyházi személyek sokszor hetekig kéntelenek a felsőbb helyről kérendő megerősítés után várakozni, s így helyüket s hivatalos állásukat kellő időben el nem foglalhatják; ez a köznevelés s egyház fontos ügyére nézve felette káros hatással levén, kéri az egyházkerületet, hogy ezen ránk nézve sérelmes ügyet felfogván, hatályos befolyásával eszközölje ki, miszerint ezen irányunkban bizalmatlanságot kifejező rendeletet, a cs. kir. magas kormány mielőbb visszavenni méltóztatnék:

A mennyiben a magas kormányznak a f. borsodi e. megye által érintett tárgyra vonatkozó rendeletét e. kerületi kormányzékünk eddigelé úgy értelmezte, s gyakorolta, hogy csak az először hivatalukba lépő egyházi személyeket terjesztette fel, a cs. kir. Helytartóságnak politikai jóváhagyás végett előlegesen, a már régebben hivataloskodók változását pedig csak az időnként fölterjesztett jegyzőkönyvek nyomán tudatta, és ezekre nézve utólagos fölterjesztés történt, mely nem hátráltatta, a más helyre meghívott lelkészeket s iskolatanítókat újabb állomásaik elfoglalásában: e tárgyban tehát újabb intézkedés szükségét nem látja sürgetőnek e. kerületi kormányzékünk, hanem e tekintetben az eddigi gyakorlat mellett kíván megmaradni.

18. sz. Az alsózempléni és abauji egyházmegyék, már több egyházközségben előfordult azon botrányos esetet jelentik, miszerint a szabadsággal hazabocsátott katonák, törvényes házasságra felsőbb rendeleteknél fogva nem léphetvén, a közerkölesiség tetemes sérelmével, s a békés s vállásos polgárok botránkoztatására, a velük szerelmi viszonyban álló nőket, zájos lakadalmi ünnepélylyel, zene és násznép kíséretében vezetik házukhoz, sőt van rá eset, hogy násznagyaikkal eskedtetik össze magukat: e szerint mintegy törvényes szint akarván adni törvénytelen együttélésüknek, a házassági, fenálló törvényeink szerint egyedül egyházi szertartás által létesíthető frigykötésnek gúnyára járnak el, és azt kijátszani akarják: ezen közerkölesiséget mélyen sértő és megrendítő botrányos ügyet, azon kérelemmel terjesztik az illető e. megyék, kerületi közönségünk eleibe, hogy az ily szabadságos katonák zabolátlanságát megfélemezendő felsőbb rendeletet a maga illető helyén mielőbb kieszközleni sziveskedjék. —

Egyházkerületi közönségünk, osztozván ezen botrányos kihágást feljelentő e. megyék közerkölesiség és jörend felforgatása iránti aggodalmaikban, minthogy erősen megvan győződve arról, hogy a társadalmi élet, az ebben ohajtott jólét, rend és megbátorság, sőt az együtt lakó polgárok erkölcsi érzületének kölcsönös becsülése is egyedül az erkölesiség alapján virulhatnak fel; ettől függvén tehát az egyháznak, családi életnek, sőt magának az államnak jóléte s fenállása is, mennyiben a vallásos, jóerkölesü polgároknál számíthatni egyenesen és biztosan a polgári törvények iránti kész engedelmességre, felsőség tiszteletére, s minden erkölcsi, és társas intézmények iránti kellő figyelemre: e. kerületi kormányzékünk teljességgel nem nézheti behúnyt szemmel az oly botrányos tényeket, melyek a közerkölesiség ellen irányoztatnak: a legmélyebb tisztelettel fogja azért e. k. közönségünk alázatos felírásában fölkerülni a magas cs. k. minisztériumot, hogy az ily közbotrányt okozó, s a szabadság színe alatt sem egyházi, sem világi felsőségtől függni nem akaró szabadságos katonákat, oly botránkoztató kihágásoktól, melyek egyenesen a közerkölesiség ellen, s a szeretet plántaiskolája, a házassági élet kigúnyolására vannak intézve, és így nemesak az egyháznak, de az államnak is felszámíthatlan nagy kárt okoznak, minélelőbb erélyesen eltiltani méltóztassék. Egyszersmind arra is fölkerülni e. közönségünk a cs. kir. magas minisztériumot, hogy az erkölesiség szempontjából, az ily szabadságos katonáknak a házassági életre való léphetést kegyesen engedje meg vagy legalább annak lehető megkönnyítését vegye büles és magas figyelmébe. —

19. sz. Beadván az egyházkerületi népiskolai választmány, a népiskolatanítók fizetésének javítása iránt tett javaslatát, jelen körülmények közt a következő módokat látja e tárgyban célravezetőeknek.

1. Ha a most részint már folyamatban levő, részint még kezdendő tagosításoknál a tanítót illető féltelki állomány, nemesak legelőben, hanem szántóföldben is kiadattatnék.

2. Ha egyházmegyénként takarékmagtárak állíttatnának, és a tanítók azokból segélyeztetnének.

3. Ha a tandíjak, melyek eddigelé falusi iskolákban nagyon csekélyek, főlebb emeltetnének.

4. Ha a kisebb és néptelenebb egyházak affiliáltatnának; és végre

5. Ha a protestáns hívek önadóztatása nyomán egyházi domesztika létesíthetnék, akár az ifjabb báró Vay Miklós úr ő msága által megindított holdankénti krajcáros fizetés, akár a birtokaránylagos teherviselés elve szerint: ez utóbbit mégis célravezetőbbnek itélvén a választmány.

Ezen javaslatba hozott pontok közül a 4 elsőt, mint jelenleg sikerrel alkalmazhatókat, egyh. kerületi kormánysszékünk elfogadja, s azoknak életbeléptetését az e. megyék komoly figyelmébe ajánlja.

A mi pedig a javaslat utolsó pontját illeti, vagy a protestáns hívek birtokaránylagos teherviselését: noha e. kerületünk ezen egyházi szükséginken egyedül sikeresen segíthetendő gyógmód nagyszerűségét nem csak belátja, sőt ennek mielőbbi életbeléptetését sürgetősb teendőink közé sorozza: de mivel ily nagyszerű, s az egyetemes protestáns egyházra nézve életkérdéssé vált ügy rögtönzése célra nem vezetne, hanem a cél kivitelét inkább hátráltatná, és mivel az ezen ügybeni végleges intézkedést egészen jogkörébe tartozónak nem is tartja egyházkerületi gyűlésünk: jelenleg e nagyszerű eszme előtt az utakat csak egyengetni, s azt csak érlelni kívánván, az egyházi domesztika felállításánál nélkülözhetlen aránylagos közteherviselés elvét célszerűbben alkalmazandónak vélné ugy, ha a teherviselés kulcsául nem a földbirtok, hanem az államadó mennyisége fogadtatnék el; ez egyházkerületünk véleménye szerint az eszme létesíthetését felette igen megkönnyítené, mert nem kellene a birtok összeírását, mely nagy költséggel jár, eszközölni.

Azértis e nagyszerű tárgyat ezen módosítással komoly megfontolás, s a testvér egyházkerületek e felőli nézetének kipuhatólása, nem különben, ha az eszme a négy egyházkerület közvéleményével találkozónék, ennek létesíthetése iránti javaslatadás végett a Debrecenben folyó hó sept. 28-ik napján mind a négy egyházkerület részéről összejövendő értekezlet eleibe terjeszti, szívesen kikérvén e fontos ügy körül teendett értesítését az értekezletnek.

20. sz. Olvastatott ifjabb báró Vay Miklós úr ő méltóságának főtisztelendő superintendens úrhoz küldött levele, melyben ő méltósága kijelenti, hogy az egyház anyagi szükségeinek fedezésére tett, s a prot. egyházi iskolai lap 29-ik számában nyilvánosság eleibe bocsátott igénytelen ajánlatát, miszerint jelenlegi földbirtoka minden holdja után egy egy pengő krajcárt ohajt és akar fizetni 10 évig, nevelési és egyházi közcélokra, és adott szavát tetteg beakarván váltani, a jelen évre eső illetményt, 66 pengő forintot, oly kikötéssel küldi főt. superintendens úr kezeihez, hogy ezen kezdeményezési alaptőke mostantól fogva, a reménylhetőleg hova tovább gyarapulandó közpénztár részére gyümölcsözők.

A méltóságos bárónak protestáns egyházunk javára célzó, s ama nagyszerű ügühöz, az egyházi domesztikához utat törő lelkes indítványa s ajánlata, valamint az egész magyar protestáns egyház kebelében kedves viszhangra, ugy egyházkerületi községünk szívében is hálás elismerésre és méltánylatra talált: melynélfogva szíves közönetünket nyilvánítjuk a méltóságos báró úrnak igaz vallásos buzgalmából eredt ajánlatáért, egyszersmind jeles tettét jegyzőkönyvileg örökítvén, a beadott összeget, 66 pftot a kívánsága szerinti kezelés végett, a főiskolai pénztárnoknak átadtuk.

21. sz. A mlgos ifjabb báró Vay Miklós alsó zempléni egyház megyei tanácsos úr lelkes példája által buzdíttatva, az egyházi domesztikára, a következő ajánlatok tétettek:

Tek. Zsarnay Imre, tornai egyházmegyei ülnök által, 90 hold föld birtoka után, 10. éven által évenként 90. p. kr. melyek egy évre ez alkalommal Kun Dániel főiskolai pénztárnok úr kezeihez valósággal le is fizettettek.

Nt. Édes Albert alsó borsodi esperes ur által, 400 hold földbirtok után.

Főtisztelendő Apostol Pál superintendens úr által, 60 hold földbirtok után, melyektől az ajánlat, 10 évre, előlegesen, Kun Dániel főiskolai pénztárnok úr kezeihez valósággal kifizettetett, 10 pftban.

Nt. Zsarnay Lajos, egyházkerületi főjegyző úr által 60 hold földbirtok után.

Mind ezen négy rendbeli nemes keblű ajánlatok, melyek, az ajánlók által, egyházi életünk terén, eddig is közelismerés kíséretében kifejtett, vallásos buzgalom és sikerdús tevékenység egy újabb nyilatkozatául tekinthetők, az egyházkerület részéről hálás köszönettel fogadtattak.

- 22. sz.** Olvastatott tk. Gálocsi Gusztáv és Albert urak folyamodványa, melyben a főiskolától általok megvett csicseri jószág árából 1000 ezer pftot, mint a mely az eladáskor állítások szerint elnézésből számított be a főiskola javára, elengedtetni kérnek; annyi-
val inkább, mivel a jószág iránt későbbben indított perre tetemes költséget kénteleni-
tettek kiadni.

Az ez ügyben kinevezett egyházkerületi küldöttség jelentése szerint, nem csak semmi jog és igazság, a mint a tisztelt folyamodók magok is bevallják, hanem a méltánylat és egyenesség sem szolgálhat alapul a folyamodók kérelmének, azért azt nem is teljesítheti az e. ker. kormányzék; a főiskola pénztárnokának meghagyja, hogy a hátra lévő kamatokat minél előbb vegye be; a 8000 ft. tőke csak azután ruháztathatván át a tisztelt folyamodók kívánságára az általunk ez ügyben már tett határozat szerint ttes Csicseri Péter és Antal urakra, egymásért jótállva.

- 23. sz.** Az alsó borsodi egyházmegye jelentvén, hogy a főtisztü e. kerület azon közzétett határozata ellenére is, hogy azon egyházközségek, melyeknek egyháztanácsa templomát, pap és iskolatanító lakaikat tűz ellen nem biztosítja, a bekövetkehető szerencsétlenség esetében, az egyház ker. pénztár kölcsön segélyére ne számítsanak, tapasztalat szerint több egyházközségek tanácsa a biztosítást elmulasztja, azért ezen határozat az egyházközségekkel ujonnan is közöltetnék.

Az egyh. ker. közgyűlés idézett határozatát azon hozzáadással ujítja meg s rendeli köröztetni, hogy magok az egyháztanács tagjai egyetemesen leendnek felelősök a hanyagságok miatt bekövetkehető károkért. Tartsa azért az egyháztanács mulasztatlan köteletségének, hogy minden egyházközségi épületeket idejében biztosítasson, a biztosítási költséget, akár egyházi közpénztárból, akár kivetési úton fedezze; annyi-
val inkább, hogy a magyar biztosító társulat az egyházközségek iránti kedvezésből, a biztosítási rendes költségnek egy tized azaz $\frac{1}{10}$ részét elengedi. A tisztelendő egyházi látogatóknak pedig adassék utasításul, minden egyházközségben annak kitudása s jegyzőkönyvbe tétele, vajjon az egyházközségi épületek vannak e biztosítva, s a jelen határozatra az egyháztanácsot figyelmeztessék komolyan.

- 24. sz.** Olvastatott az alsó zempléni egyházmegye azon f. év september 9-ik napján Sárospatakon tartott gyűlésének 7-ik sz. alatti határozata, mi szerint azon egyh. ker. határozatot, hogy azon papi állomásokból, hol özvegyek és árvák nem maradván, időtöltő lelkész van, nem a tiszta, hanem az egész papi jüvedelemnek fele része adandó be a szükösi pénztárba, a szerint kívánja módosíttatni, hogy oly esetekben, mikor a helyettes lelkész a fele fizetésből ki nem élhet, s az egyházmegye a kívánt fele fizetésnél kevesebbet küld, és ezen eljárását kellőleg indokolja: az efféle kivételes esetek a főtisztü egyházkerület által figyelembe vétessenek.

A tisztelt egyházmegye határozata helybenhagyatott s elfogadtatott.

- 25. sz.** Az abauji egyházmegye f. év sept. hó 14-én Göncön tartott közgyűléséből jelenti, miszerint a garbócz bogdányi egyházba az egyházkerületi kormányzék ítélete végrehajtása végett kiküldött biztosságtól azon jelentést vette, hogy bár a biztosság a lelkész és egyház több tagjai közti békétlenség megszüntetésére minden eszközöket felhasználta, de működésének semmi sikere nem lett; ugyanis, az egyházi tanácsnokságra lett elválasztatását két egyénnél több el nem fogadta, s tömegesen kijelenték, hogy a jelen lelkész szolgálatával élni nem fognak. E szerint tehát ők az egyházkerületi kormányzék határozatát magokra nézve kötelezőnek nem nézván, ennek sikeresítésére az egyházmegye karhatalmat kérni elhatározá, s erről az egyházkerületi kormányzékot értesíti.

Ennek folytán felolvastatott, egy a bogdányi egyház előjárói által f. h. 18-án aláírt, s lelkészek Bittó János irányában az elébbi vádakát ismétlő, sőt igen kiméletlen kifejezésekkel illető folyamodvány is.

Az egyházkerületi kormányzók mind ezekből érzékeny megilletődéssel értesült a felől, hogy a garbóczi bogdányi egyházban a lelkész és gyülekezet közt kifejtett zavarok kiegyenlítésére s a kedélyek kibékítésére irányzott legjobb szándéku intézkedései ohajtott sikert nem eredményeztek, bár az imént felolvasott folyamodványban csak a régi panaszok ismétlését látja, és saját tekintélyét, határozatai pontos teljesítése által fenntartani kívánja; mindazáltal mint egyházi hatóság, a karhatalmat csak végső esetben, midőn már minden szelidebb módok kimerítettek, és céltalanoknak bizonyultak, akarja ez ügyben alkalmazni; azért is elhatározá, hogy a g. bogdányi egyházban egy egyházkerületi küldöttség jelenjék meg, mely is mindenek előtt, a felek közt a kibékeltetés eszközésére, s a rendnek ekként helyreállítására mindent kövessen el, mi ha nem sikerülne, a feleket kihallgatván, igyekezzék alapos tudomást szereznii a bajnak, s különösen az egyh. felsőbbség rendelete elleni szegülésnek okáról, s e küldöttség tagjaivá az egyh. részről: Nt. Édes Albert és Laky Endre esperes urak, és Császár Pál úr, mint jegyző, a világi részről: t. Lovász Miklós, mint elnök, Zsarnay Imre és Szakácsi Dániel nevezettek ki. Tudósításuk közelebb tartandó közgyűlésünkre bevértatván.

- 26. szám.** A felsőzempléni egyházmegye, f. év sept. hó 6-án Kisráskán tartott közgyűléséből, fölterjeszti, miszerint, a halál által üresedésbe jött papi állomások, az eddigi gyakorlat szerint időtöltő segéd lelkészekkel szokván ellátatni, e rendszerből tapasztalás szerint sok kellemetlenség fejlődik ki. Ezek elhárítása tekintetéből indítványozza, hogy ily esetekben, az illető esperes, rövid idő alatt, lelkész választást rendeljen, s azon vagy maga, vagy megbizottja által, mint elnök legyen jelen, és csak a választás megtörténte után rendeljen időtöltőt; ha azonban, ennek alkalmazása akadálylyal járna, vagy miatta, az özvegyi év jönne kérdésbe, azon esetben, a szomszéd lelkészek tenének az árván maradt egyházban szolgálatot.

Ezen indítvány, az általa kitűzött üdvös cél megközelítésére alkalmasnak találtatván, az egyházkerületi gyűlés által ezen megjegyzéssel, hogy a választás az egyházmegyei hatóság felügyelete alatt történjék, elfogadtatván, foganatosittatni, s e végett mind a 8. egyházmegyével közöltetni határozatott.

- 27. sz.** A gömöri egyházmegye, f. e. sept. 10-ik napján Rimaszombatban tartott gyűléséből előterjeszti, hogy, miután a Rimaszécshez tartozó iványi és cakói egyházak azon kérelmek tárgyában, hogy minden másod vasárnap reggelén, nállok tartassék isteni tisztelet, már 1856-ik évben, april. 8-án hozott határozatot, multévi őszi egyházkerületi közgyűlésünkre föllebbezték, s onnan ez ügy, az egyházmegyére utasítottatott vissza; ennek folytán a hely színére kiküldött e. megyei biztosság, figyelembe véve az illető egyházak népességi, s egyházi teherviselési arányát, egyéb méltányos tekinteteket, az isteni tiszteletet, négy meghatározott vasárnapokon véleményezé Iványiban tartandónak; s ezen az illetők megnyugodni látszottak, hanem a rimavölgyi anya, jénei és susai leány egyházak ellenmondottak: az egyházmegye tehát ezen ügyet az egyházkerület végleges eldöntése alá terjeszti.

Az egyházmegyének ez ügybeni eljárása az egyházkerület által helybe hagyatott.

- 28. sz.** Ugyanazon e. megyei gyűlés előterjeszti, miszerint Konyha Józsefnek, a rimaszombati papságtóli elmozdittatása folytán, minthogy itt polgári halál esete forog fen, azon szabályt kívánja alkalmazni, mely szerint az árvákat kegyeleti év illeti, ahoz képest, gyermekeinek egy évi papijövedelem felét kiadandónak véli:

E tárgyban határozatott, hogy mivel ott hol időtöltő pap tesz szolgálatot, a papi fizetés fele, szabályaink szerint a szükösök pénztárába beadandó, az itt szóban forgó fél papi fizetés is, ezen pénztárba adassék be, honnan az Konyha József gyermekeinek segélyezésére kiadandó lesz.

29. sz. Szilágyi Sámuel hegymegi lelkész folyamodványa vétetvén fel, melyben magát a kerületi papi özvegy s árvatárba elvállalt részvénye utáni fizetéstől felmentetni, sőt mivel 1848-ik évben hivatalától 3 évre felfüggesztetett, s ezen időre a részvénydíjakkal még most is tartozik, s azokat jelenleg sincs módja befizetni, a berakott részvénydíjak visszaadatását kéri, elégnek tartván a szabályok értelme szerint azt, hogy a berakott összegek eddig a tár javára gyümölcsöztek:

Miután folyamodó, a hivataltöli felfüggesztés után, ismét papi állomásra lépett, s jelenleg is abban van, a hivatalban levő lelkészek pedig kivétel nélkül fizetni kötelesek a papi özvegy s árvatárba, a további fizetés kötelezettsége alól fel nem mentethetik, hanem 3 évre, melyben hivatal nélkül volt, részvénye utáni tartozása elengedtetik, egyszersmind nyommasztó sorsa enyhítése tekintetiből, a deficiensi pénztárból évenként veendő 12 pforint segélypénz rendeltetik számára. —

30. sz. Az abauji egyházmegye a szinai iskolatanító azon kérelmét terjesztvén elő, miszerint az új tanrendszer minden idejét igénybe vévén a kötelességének megfelelni akaró tanítónak-, e miatt csekély jövedelme más útoni szaporítására semmi ideje sem maradván fel, továbbá mivel a tanítói fizetésben bírt földek utáni adót is maga tartozik fizetni, s e miatt csekély fizetése tetemesen csonkúl, az egy váltó forint tandij ezüstrei fölemelését kéri.

Miután a tanításpénzek ezüstrei emelését, egyenes beavatkozása, vagy gyűlésileg hozott határozata által e kerületi gyűlésünk nem tartja célszerűnek, a folyamodó kérelme meg nem adattathatik; hanem oda útasittatnak az egyházmegyék, miszerint igyekezzenek az egyházgyülekezeteket, mind az egyházi, mind az iskolai látogatás útján arra bírni, hogy a sok szükséggel küzdő s fáradsággal élő iskolatanítók fizetését mind a tandij ezüstre emelése által, mind más úton javítani ismerjék kötelességöknek.

31. sz. Említésbe hozatván több egyházmegye részéről azon körülmény, miszerint november hó 1-ső napján a mostani forgalomban levő váltópénzek forgalmon kívüliekké lesznek, tehát úgy az egyházkerületi közigazgatási, mint minden más perselyek bontassanak fel s az azokban találtatandó pénzek váltassanak be. —

Határoztatott, hogy mindennemű perselyek az egyáztanács legalább öt tagja előtt, lelkész és gondnok jelenlétében felbontatván, az azokban találtatandó pénzek idejében váltassanak be: különösen az egyházkerületi közigazgatási pénzek mennyisége hitelesen följegyeztetvén, a majd elkövetkezendő e látogatásnak adassanak be. Egyházkerületünk ezen határozata minélelőbb köröztetendő. —

32. sz. Tettes Ragályi Károly főiskolai választmányi elnök úr előterjesztése folytán, a főiskolabeli tanítóképezdére vonatkozólag a következő határozatok hozattak:

1-ször A képezdének évről évrei fejlődéssel, növekedni fogván az abban képezendő ifjuság száma, annak befogására a mostani helyiség elég nem lesz, szükséges tehát alkalmas tanteremről gondoskodni. E célból a gazdasági választmány bizatik meg, hogy a főiskolai új épület balszárnyában létező árnyékszékeltávolításával, mind az ó, mind az új épületnek e célra használható állapotba tételét s felszerelését eszközölje.

2-or A növendékeknek gyakorlati képzése tekintetéből, a főiskolai számvevőszék tegye magát a s. pataki egyház község előljáróságával értekezésbe a végett, hogy ennek iskolája, gyakorlati példányiskolává alakíttassék át, s e célra kellőleg szereltessék föl, tudósítása az eredményről bevértvén.

3-or Hogy a képezde rendeltetésének megfelelhessen, e végett a jelenleg ideiglenesen betöltve lévő tanszékeknek, véglegesen be kellvén tölteniök, a segéd tanári székre, jelenleg magát külföldi intézetekben tökéletesítő Zsindel István úr, főképen a természeti tudományok előadására, 600. pfrt évi díj mellett, ezennél elválasztatván ez állomásra, e határozat közlésével, följegyző úr által hívassék meg.

4-er A szükséges taneszközök és könyvek beszerzésével ezennel a gazdasági választmány bizatván meg, az ezekre megkivantató költség a képezdei pénztárra utalványoztatik.

5-ör A nagy szorgalommal s avatottsággal kidolgozott népiskolai tanterv szerzője, Árvay József tanár úr, művétől ivenként 16. pengő forinttal díjaztassék. Ennek és a rovatos iveknek nyomtatási költségei 126. ft. 32. kr.-ban utalványoztatván, s eladási áruk a főiskola javára fogván jüvedelmezni.

6-or Egy alkalmas zongora vásárlása a gazdasági választmányra bizatik.

33. sz. Olvastatott Antalfi János tanár jelentése s kérelme a sárospataki ref. főiskolai gimnasztika, és uszoda ügyében, melynek

I. A gimnasztikára vonatkozó része általában helybenhagyatott, a szerint

1-ör A testgyakorlat a főiskolában létező legalsó három, u. m. elemi, I. és II. gymnasiális osztályok számára mindenkint egyiránt kötelező rendes tantárgyak közé fölvétetik, oly formán, hogy ebből, ezen három osztály, tavasztól késő őszig, dél után hat és hét óra közt, hetenként két két órai ingyen oktatást vegyen.

2-or A tanító egy évi díja ideiglenesen 40 azaz negyven pft leend, a közpénztárból; a képezdei tanítványoknak is ingyen tartozván adni tanórákat.

Ezen felül az önkéntes vállalkozó vagy magánytanítványok által fizetendő tandíj a tanítót illetendi, kik hetenként két két órai tanításért, a gymnasiumi tandíj szerint, 1 for. 40 kr. és 20 kr. pp. évi tandíjt fizetendnek.

3-or Halmi Károly tanítónak mult évi tanításaért a közpénztárból 30 azaz harminc pft kiadatni határoztatik.

4-er A testgyakorló térköoszlopokon álló födéllal való ellátására a kellő költséget a főiskolai közpénztárra utalványozza az egyh. ker. gyűlés; oly móddal, hogy a már elárvereztetett ócska épületek födelének, valamint falainak is ára ezen költséget, a mennyiben szükséges, fedezze.

Ezen határozatunk a főiskolai tanári karnak életbeléptetés végett kiadatandó.

II. Az uszoda régohajtott létesítésére nézve

A tisztelt tanár úr által előadott két különböző mód és terv közül, t. i. a viz partján e álló vagy közepén uszó, a pesti uszoda bemutatott rajza szerint, melyik legyen célszerűbb, azt a helyszinén Patakon az egyh. ker. küldöttség fogja meghatározni.

Addig is azonban azon uszoda létesítését az egyh. ker. közgyűlés is az ajánlott részvények utján vélvén legkönnyebben elérhetőnek, Antalfi tanár urat megbizza, 10 azaz tíz pftos részvények nyomtatására és szétküldésére. Gyűjtőkül tisztelettel előre is fölkéretvén s kineveztetvén: mélt. Pálóci Horváth Simon, cs. kir. tanácsos, nagys. Kóczán József, tolcsvai Nagy Gedeon, Kazinczy András, Fáy Gusztáv, Bárczai László, Lovász Miklós, segédgondnok urak. mélt. ifj. báró Vay Miklós, Ragályi Károly, Bárczai József, tek. Bárczai Bertalan, Pándi Sámuel, Gábriel István, Ragályi Abraham, Borbély László, Ragályi Ferdinánd, bártfai idősb Szabó Sámuel, csabai Dókus József, Kazinczy Gábor, Zsarnay Imre, Szakácsi Dániel, Vecsei Oláh Károly sat. urak.

A megbizott tanár úr eljárása sikeréről az egyh. ker. küldöttséget időnként tudósítván. —

34. sz. Olvastatott a sárospataki főiskolában tanuló 21 theologusnak folyamodványa, mely által az egyházkerületi kormány atyáskodó kegyességéhez fordulván kéri, hogy mivel a legközelebb tartott közvizsgák alkalmával, különösen a keleti nyelvekbeni járatlanságok miatt, második osztályba soroztattak, e miatt mult évi osztályok tanainak ismétlésére szorittatnak, azon ígéretek mellett, hogy jövőre az említett tudományokbani elmaradásukat megfeszített szorgalommal ki fogják pótolni, s magukat az iskola felügyeőség figyelmére méltókká fogják tenni, engedtetnék meg nekik a következő osztálybai átmenetel. —

Miután az egyházkerületi kormány kezeit kötve tartja, az 1852-ik évben Gürgön hozott azon határozat, miszerint, azontúl az egyházkerületi gyűlés oly hatá-

rozatok megváltoztatásába bocsátkozni nem fog, melyeket az iskolai felügyelő választmány, akár fegyelmi, akár tudományosság iránti ellenörködés szempontjából alkalmazott vagy alkalmazandónak vél a főiskola körében, jelenleg e folyamodó ifjak kérelmét tárgyalás alá nem veheti s kérelmököt meg nem adhatja.

35. SZ. Olvastatott a sárospataki főiskolában felállítandó tápintézet terve, melyet az annak készítésére kinevezett választmány a következőkben terjesztett elő.

A tiszáninneri ref. egyházkerület sárospataki főiskolájában felállítandó tápintézet terve.

Az egyházkerületi küldöttségnek 1858. jul. 4. és következő napjain, 7. szám alatt hozott határozatánál fogva, a főiskolai tápintézet tervének készítésére ki nevezett tagok: Zsarnai Lajos, Molnár István, Árvai József, Antalfi János tanárok és Nádaskai Mihály, Kun Dániel világiak, aug. 31. 1858. együtti tanácskozásra összegyűlvén: Zsarnai Lajos közakarattal elnökké, Antalfi János jegyzővé tétettek.

Mi előtt a választmány részletesb tervkészítéshez kezdenc az egyházkerületi küldöttség által, e tárgyban kitűzött három pontra nézve, véleményét következőkben terjeszti elő:

1-ször Hol legyen a tápintézet helyisége? Ezt a választmány a főiskola udvarában véleményezi elhelyezni. Az úgynevezett „Berná“ épületnek földszint levő három szobája közül, egyszobából lehetne étterem; a mellette levőből konyha, ennek az ebédlő felé eső oldalán vágnának egy ablak, a melyen — nagyvárosi vendéglők példájára — az étel az étterembe benyujtának; a harmadik szoba kétfele rekeszteniék, egyik fele a gazdasszony lakszobája, másik fele pedig élés kamarája lehetne.

2-szor. Kosztolás-e célosabb, vagy főzetés? A választmány a kosztadást tisztább kezelés és költség kimelés tekintetéből jobbnak, célosbnak tartja a főzetésnél; oly formán, hogy az iskola ad konyhát, nagyobb s drágább edényeket, és a gazdasszonynyal pénz összevgre alkuszik, személyenként, vagy szám szerint, mint a körülmények határozandják. Az iskola főzelékét a gazdasszony piaci folyó áron átveszi. — Gabona készletről az iskola maga gondoskodik; a pékkel köt szerződést; a sütendő kenyér készletekről vagy mázsa számra, vagy pedig kialkussza, hogy egy köbőlől hány kenyeret s hány fontost ad?

A gazdasszony azon bevásárlott élelmi szert, melyet az iskola pénzén vett, az iskola e végre készitendő kamrájába teszi, biztosíték végett kettős kulcs alatt tartja; egyik a főfelügyelőnél, másik a gazdasszonynál áll. Ezen kamrából a gazdasszony, saját élés kamrájába egy hónapra, vagy csak egy hétérevaló főzeléket kap; a mennyiséget a fő felügyelő és gazdasági választmány határozza meg, tekintetbe vévén a gazdasszony véleményét is. De ha oly gazdasszony akadna, kiben kellő biztosíték lenne, akkor ezen elővigyázati intézkedés feleslegessé válnék.

3-szor. Együtt lakjanak-e a tápintézet növendékei vagy külön? A tápintézet az összes tanuló ifjúság részére levén alapítva, nem szükséges, hogy kivétel nélkül együtt lakjanak, hanem a szülék tetszésére bizatik ezután is a szállásfogadás. A szegényebb sorsu tápintézeti tagoknak igen célos és szükséges is, a főiskola épületében, ingyen annyi szobát adni lakhelyül, mennyit csak lehet. Ezen ifjak — célszerű rendezés mellett — együtt lakhatnak.

A választmány a tápintézeti tervkészítésnél figyelmeztet a tápintézet célja s tagjai, alapja, felügyelet, felvétel, élelmezés, lakhely, fegyelem meghatározására, melyeket egyenként s röviden következő sorokban bátorodik előterjeszteni:

I. A tápintézet célja s tagjai.

A sárospataki ref. főiskolai tápintézet célja: a tanuló ifjak iskoláztatásának lehető könnyebbitése. Egyszerű s egészséges ételadás által rend, tisztaság, pontosság, takarékoság s kevésseli megelégedésre szoktatás.

A tápintézet tagjai: egész dijasok, kik az egész illetőséget félévenként előre fizetik, féldijasok, kik a fél illetőséget, ugyancsak félévenként előre fizetik, és ingyenesek, kik szállást és kosztot egészen ingyen kapnak.

II. A tápintézet alapja.

1. A tápintézet jelenlegi alapja, mint az egyházkerületi küldöttség által kimondatott, lehetne azon különbféle és családhoz nem kötött, csupán jó tanulók részére hagyományozott tőkék kamatja, mely eddig ösztöndíj név alatt osztatott ki.

Ezen alapítványok kamatai következő mennyiségűek: Vay féle tőke évi kamatja 24 pfrt. Józsa-Szentimrei 40 fr. Csoma 48 fr. Szilasi 21 fr. Töltéssi 50 fr. Sándor 42 fr. 28²/₅ kr. Szathmári 12 fr. Bojos 15 fr. 12 kr. Andor 18 fr. Magyar-Darvas 24 fr. Nyíri 8 fr. Beleznai 240 fr. Klobusicki féle 192 forint pengőben, összevén: 735 fr. 40⁴/₅ kr. p. p.

2. Reménybéli alap a felállítandó t a k a r é k m a g t á r, melynek kamatja kenyér- készületül szolgálna.

3. A Pogány-Kordaféle hagyomány az úgy nevezett „Mosolygó p u s z t a“ két harmadrész évi jövedelme két szegény ifju részére levén hagyományozva, ez is ide számítható, mely körülbelől lehetne 300 pft.

4. Reménybéli alapnak tekintetnék a hivek folytonos adakozása is; melynek évenkénti biztos számbavehetése végett, legcélszerűbbnek véli a választmány azon eljárást, hogy az egyházkerület hivei évenként egy időben, sz. Mihály napja hetében eső vasárnapon ünnepélyesen szállítatnának fel a tápintézet önkéntes segélésére. Adakozás tárgya lenne: pénz, mindenféle főzelék, gabona és búza.

Ezen adakozás mellett megmaradna a szüreti supplicatio is, melynek jövedelme ez után is a főiskola közsükségei fedezésére fordíthatnák.

Ezek mellett célosnak látná a választmány azt is, hogy az évenkénti önkéntes adakozás helyett, mely bizonytalan, szólíttatnának fel, a nagyobb vagy több kisebb e g y h á z a k egyesülve egy szegény ifju évenkénti kosztolására.

A választmány jelenleg 60 ifju részére véleményezi a tápintézet felállítását, kik közül 30 egész dijas, 20 fél dijas és tiz ingyenes tag lenne. Egy ifju egész évi kosztja körülbelől 30 pft és két köből gabona fizetésbe kerülne.

Ez öszveg fizetését egy tehetős egyház vagy több kisebb egyházak egyesülve, szilárd akarat mellett könnyen megbirhatnák. — Az egyházi szolgálatra növeltethetnének egy tagot.

III F e l ü g y e l e t.

1. A főiskolai tápintézet legfőbb felügyeleti jogát, az egyház kerületi közgyűlés jóváhagyásával, az egyház kerületi küldöttség gyakorolja.

2. Közvetlen fő felügyelő, azon főiskolai tanár, kit az egyházkerületi küldöttség e hivatalra évenként elválaszt.

3. A főfelügyelő veszi át a folyamodó ifjak kérelmét s terjeszti az egyházkerületi küldöttség eleibe, kinevezés s megerősítés végett.

4. Az ujonnan jöttek részére felhagyott helyeket az iskolai év elején betölti, s intézkedését a köz iskolai székekkel megerősítetteti.

5. A tápintézet mivoltáról, az egyházkerületi küldöttségnek, évenként kétszer, vizsgák alkalmával kimerítő és részletes jelentést tesz.

6. A gazdaszonnnyal, s pékkel szerződést köt, melyet a főiskolai gazdasági választmány megerősít.

7. Az éttermet, konyhát, edények tisztán tartását, minél gyakrabban, de két hétben egyszer mulhatatlanul megvizsgálja.

8. Az asztal-felügyelők számadását hetenként át nézi. A felmerülhető panaszokat, rögtön elintézi.

9. A főfelügyelő évi fizetése 40 azaz negyven pengő forint.

A s z t a l f e l ü g y e l ő k.

10. A képezdei növendékek fél óra tizenkettőre, a gymnasiálisták és theologusok 12 órakor ebédelvén, vagy is az étkezés két izben történvén, asztalfelügyelő is kettő lesz; kik leginkább a felügyelő ajánlatára, a köziskolai szék által, a theologusok közül választatnak.

11. A felügyelők az asztalnál ételclőtti és ételutáni hálaadást mondanak. A rendre felügyelnek, a rendetlenkedőket rendre utasítják.

12. A fő felügyelőnek, a kenyér kiosztásról, rendről, az asztalnál naponként megjelent ifjak számáról, minden héten egyszer jelentést tesznek.

13. Fizetésök ingyenkoszt és szállás. A kosztból két adag illeti őket, de a mit más egyénre ruházniok nem lehet, sem el nem vitethetik; ez — ha tetszik — csak saját személyöket illeti.

IV. F e l v é t e l.

1. Kik a tápintézet jótéteményében, mint egész vagy féldijasok és ingyenesek akarnak részesülni: kérvényöket a tápintézet fő felügyelőjének iskolai év kezdete előtt három hónappal, vagy is június hónap első napján, benyújtani tartoznak.

3. A fél dijasok és ingyenesek, folyamodványuk mellé csatolják szegénységi bizonyítványukat, melyben a szülék neve, kora, állása, é v e n k é n t i a d ó j a, gyermekeinek száma, a lelkész és községi előljáró aláírásával világosan kitéve legyen.

3. Kik mint először bejött uj növendékek akarnak a tápintézet jótéteményében részesülni, azok folyamodásukat aratási vizsga alatt, beküldeni tartoznak, hozzá melléklük jó tanulási és szegénységi bizonyítványukat, a helybeli lelkész, iskolatanító, és a többi iskolafelügyelők aláírásával.

4. A főiskolai előljáróság évenként ily ujonnan jött ifjak részére 3—4 helyet felhagy. A jelentkező ifjak közül ezen helyek azoknak adatnak, kik az iskolai év hét első napjain legjobb felvételi vizsgát tettek; vagy más iskolából legjobb bizonyítványt hoztak. — A később jövők kérelme és vizsgálja tekintetbe nem vétetik.

5. Egész dijasok felvételére megkivántatik, hogy ezek erkölcsileg megbélyegzettek ne legyenek; magukat a felügyelők iránti föltétlen engedelmességre kötelezzék.

6. Fél dijasok és ingyenesek, csak oly ifjak lehetnek, kik jó erkölesi viselet mellett, a kitünőbb tanulók sorába tartoznak, s bármi jótéteményre érdemeseknek ítéltetnek.

V. É l e l m e z é s.

1. A tápintézet tagjai délben köz asztalnál esznek, a reggelit és estvelit, mely kenyérből áll, saját szobájukban költik el.

2. Egy személyre hetenként a pék által gabona lisztből süttött két négy fontos egészséges és jó kenyér számíttatik; egyik szerdán, másik szombaton délután négy órakor osztatik ki közöttük. Az ebédhez szükségelt kenyér mennyiséget magukkal viszik az étterembe.

3. Az ebéd étlapja következő:

Naponként három egyénre számíttatik egy font hús.

Vasárnap ebédre: riskása-leves, hús és káposzta és rajta pecsenye, három személyre egy font.

Hétfőn ebédre: gersli-leves, hús és paszuly.

Kedden ebédre: krumpli-leves, hús és borsó.

Szerdán ebédre: riskása-leves, hús és tészta.

Csötörtökön ebédre: borsó-leves, hús és káposzta.

Pénteken ebédre: gersli-leves, hús és krumpli szárazon.

Szombaton ebédre: krumpli-leves, hús és lencse.

VI. L a k h e l y.

A főiskolai tápintézet az összes tanuló ifjuság részére levén alapítva, ennek következtében a szülék nem köteleztetnek arra, hogy tápintézetbe járó gyermekeik a főiskola épületében lakjanak; hanem a szállásfoglalás ezután is szabad tetszésökre s belátásukra bízatik.

Mint hogy pedig a szegényebb sorsúakra jótétemény lesz a főiskola épületében lakhatás, ennél fogva:

1-ör Azon képezdei növendékeknek, kik a tápintézetben ingyenesek vagy féldijasok lesznek, a paradicsom soron felül két, alól is két, öszvesen tehát négy szoba adatik át.

2-or Hasonlag az ingyenes és féldijas gimnáziumi tanulók és theologusok részére, az új épület északi részének második emeletében öt szoba jelöltetik ki lakhelyül; ezek közül háromnak ablaka az udvarra van, kétőnek pedig egészen északra.

3-or A tápintézeti tagoknak öszvesen kilenc szoba levén kiadva; mindenik szobába egy-egy jó erkölcsű s igyekező szegény tanuló, öszvesen tehát kilencet tartoznak magukhoz ingyen fogadni; tőlük a szoba seprésen, fűtésen, víz hordáson és asztal körüli szolgálaton kívül semmi más, akármilyen néven nevezendő szolgálatot követelni nem szabad.

A tápintézetben ingyen kosztot kapnak s az asztalnál minden felszolgálásuk mellett is csak úgy, mint a többieknek számzott helyök lesz.

VII. F e g y e l e m.

1. Ebéd idejét a konyha ajtaja felett leendő csengetyű jelentendi, mely a képezdei növendékeknek egyszer, a gimnázialistáknak és theologusoknak kétszer huzatik meg.

2. Csengetés után mindenki öt perc alatt saját számzott helyét elfoglalja az asztalnál. A ki ebéd alatt érkezik, a többiekkel folytatja az ebédet; az ebéd végén jövönek ebéd nem adatik.

3. Ebédhez kést, villát, kanalat, kenyeret mindenki maga viszen, ha ebéd után valamijét ott hagyja, róla számolni senki nem tartozik.

4. A konyhába bemenő vagy az étteremben lármázó, rendetlenkedő ifjak, a tett nagyságához képest, az asztal felügyelő által egyik vagy másik tál ételtől eltiltathatnak. Nagyobb kihágások a fő felügyelőnek jelentetnek be, ki a többször kihágót a tápintézetből ki is tilthatja.

Ezen terv elfogadtatván jegyzőkönyvbe tétetni határozatott.

Különben bár mennyire ohajtana is egyh. ker. közönségünk ezen iskolánk életére s virágzására legjótékonyabb intézet ezenneli életbeléptetését: még is a jelenlegi mostoha év, s főleg egyház kerületünk legtöbb vidékein köztudomású nyomasztó szükség kényszerit azt a jövö isk. évre elhalasztani.

Az alumniumok elrendezése s kiadatása e f. isk. évre a közelebbi főiskolai számvevősékre bízatik.

A tapintézet javára felállítandó magtár alapítására tett kegyes ajánlatok, ha ez évben be nem fizettetnének a kegyes alapítók tisztelettel felszólítandók, hogy azokat a jövö évben kamataikkal együtt adják be.

A tapintézet helyiségére kijelölt szobák fölszerelése s elkészítése a számvevő szék javallata után a főisk. gazdasági választmányra bízatik.

36. sz. Sárospataki gimnáziumi igazgató tanár, Molnár István úr előterjesztvén, miszerint a gimnázium alsóbb osztályaiban, ugy szintén az elemi iskolában a tanulók száma tulnépesedvén, s még most is naponként emelkedvén, félni lehet, hogy a tanárok megfeszített szorgalom mellett sem lesznek képesek kellő eredményt felmutathatni az egyes osztályokban: célszerűnek látná azért, — és többi tanártársai forró ohajtását fejezi abban ki, — ha méltóztatnék a főtiszteletű egyházkerület figyelmét fordítani, egy a gimnázium mellett felállítandó alreál iskolára, melybe a nem egyenesen tudományos pályára készülő növendékek besorzásával, a gimnáziumi osztályok megóvatnának a tulnépesedéstől

Ezen szóbahozott, s egyházkerületileg is szükségesnek itélt alreál iskola mi-kénti felállithatása tervének elkészítésével, az összes tanári kar, s főiskolai pénztárnok Kun Dániel úr bizatnak meg, e tárgyban készített tervök, jövő téli vizsgák alkalmával, az egyházkerületi vizsgáló választmány eleibe terjesztendő.

37. sz. Főiskolai igazgató tanár, Szeremley Gábor úr fölterjeszti, mikép folyó július hó 4-ik s több napján Sárospatakon működött egyházkerületi választmány, több oknál fogva a főiskola javára célzónak találván, egy a német és francia nyelvekben jártas nyelvmesterről gondoskodni, egy részről Kóczán József úr ő nagyságát bizta meg, hogy e célból Pesten egy alkalmas egyénnel előlegesen is értekezék: [más részről igazgató tanár urat bizta meg, hogy a főiskolai választmány ezen intézkedését jóváhagyás végett az egyházkerületi gyűlés eleibe terjessze.

Az iskolai választmány intézkedése célszerűnek és szükségesnek találtatván jóvá hagyatik és megerősittetik: egyszersmind a leendő nyelvmester fáradsága díjául 200 pft. évi általány alapittatik meg; a tanítványoktól járandó évi tandíj az iskolai előljáróság és leendő nyelvmester megállapodások nyomán fogván meghatározatni.

38. sz. Szokott ügyszeretettel, kedvvel és buzgalommal folytak a közérdekű tárgyak feletti tanácskozások, midőn tek. Ragályi Károly úr főiskolai választmány elnöke egészen váratlanul ünnepélyesen kijelenté, hogy eddigi főiskolai elnöki hivataláról ezennel lemond, részéről is ohajtván, hogy azon hivatalban legyen teher, legyen tisztesség, más is vehessen részt, a főiskolai gondnoki hivatalok törvényesen töltsenek be.

Az egész egyházi közgyűlés s annak minden tagjai összesen és egyenként sajnós részvétellel, mondhatni fájdalmas és leverő érzellemmel fogadták a váratlan jelentést s hivatalos lemondást. A tanácskozás eddigi folyama ellenkező némi bús és aggodalmas színezetűvé látszott átváltozni. Annyival inkább, minthogy az általános közbizalom legérzékenyebb nyilvánulásai után sem lett a szeretve tisztelt főiskolai elnök úr lemondását visszahuzni hajlandó; ámbár minden egyházmegye szavazatát egyenként nyilvánítá azon legszivesebb kérelemmel, hogy a legnemesebb önfeláldozással, ritka képességgel, a legszebb sikerrel, s egyházkerületünk illő méltánylásával folytatott hivatalát tovább is folytatni lenne szives: a tisztelt elnök úr a legszivesebb kérelmeknek sem engedett: az-egyházkerületi közgyűlés a legnagyobb bizonytalansággal és aggálylyal rekeszté be e f. hó 22-én esteli 7 óra után közérdekű tanácskozásait.

September 23-án reggeli 8 órakor a tanácskozás elkezdődvén: főtisztelendő superintendens úr nyilvánítá, hogy tek. Ragályi Károly úr ohajtván, hogy mint az egyházi ugy a főiskolai elnöki hivatalok törvényes úton töltsenek be, s ünnepélyesen nyilvánított lemondása mellett megmarad. Azonban a hivatal betöltése halaszthatatlanul szükséges lévén: nincs más egyéb teendő, mint a századon át gyakorlott főiskolai algondnok választási módját a főisk. küldöttség elnöki hivatal betöltésére jelenleg használni: fölhitva azért az egyház megyék t. c. képviselőit, a közgyűlés kiegészítő tagjait, hogy nem főiskolai fő vagy algondnokot, mely hivatalok betöltését — többször legalázatosabb feliratunkra az iránt, hogy elébbi egyházi állapotunkba helyezettetténnk vissza, mind eddig legkegyelmesebb válasz nem érkezvén, az ohajttandó egyházi és iskolai szervezésig elhalasztandónak véli, hanem mint eddig tovább is egyházker. küldöttségi elnököt, ki mind a fő, mind az algondnoki hivatal több gondjaiban osztozik, ezennel titkos szavazattal válasszanak.

A szavazat megtörténvén, annak eredménye lett, hogy tek. Ragályi Károly úr 30, nagys. Kóczán József úr 1, tek. Jakabfalvi András úr 1 szavazatot nyertek.

Tek. Ragályi Károly úr ezen osztatlan közbizodalomnak, melyet a nyolc egyházmegye törvényesen kinevezett képviselői titkos szavazat útján nyilvánítottak, még inkább szíve benső hajlamának, mely főiskolánk virágzásaért s javáért minden áldozatra és önmegtágadásra ellenállhatlanul kényszeríti, engedve, eddigi főiskolai elnöki hivatalát újlag felvállalta s a közbizodalmat köszönve ünnepélyesen kijelenté, hogy elvállalt hivatalát a sárospataki főiskolának, mint egyházkerületünk legdrágább kincsének javára, anyagi és szellemi erejének fentartására és öregbitésére legszentebb buzgalommal fogja folytatni. Mire szívből fakadt éljen kiáltásokkal hivatalába beigtatott. —

- 39. sz.** Olvastatott az alsóborsodi egyházmegye 1858. sep. 7-én Noszvajon tartott közgyűlése 7-ik szám alatti határozata, melyben a n. e. megye jelenti, hogy a sárospataki főiskolának autonómialis igazgatásában régóta gyökerezett s ennek életére mindig jótékonyan hatott algononoki hivatal nem lévén rendes munkaterén, kéri a főtiszt. egyh. ker. kormányzékot akként intézkedni, hogy a főiskolai algononoki hivatal az egyházak szabad szavazata által töltsék be.

Az elébbi szám alatt nyilvánított s végzésül kimondott nézeteink az egyh. ker. küldöttség elnökének szavazat útján lett megválasztatása által alsóborsod indítványa feleslegessé vált.

- 40. sz.** A n. t. alsóborsodi egyházmegye, közelebbi közgyűlésének 15-ik sz. alatti határozata szerint fölkéri az egyh. ker. kormányzékot rendelkezni az iránt, hogy a sárospataki főiskola pénztárnokának évenkénti bevételei s kiadásai köztudomásra juttassanak, mely közlés csak a közbuzgalmat és folytonos áldozatkészséget fogja eszközölni; egyszersmind ohajtja, hogy a főiskola jövedelme a legszigorúbb takarékoszággal kezeltetnék, mire a gazdasági választmány egyházkerületileg utasítandó legyen.

Határoztatott. A főiskola évenkénti bevételei és kiadásai összesen a számvevőszék jegyzőkönyvében eddig is folterjesztettek az egyházker. gyűlés eleibe, jövőre azonban elhatároztatott, hogy azok főbb részletekben is közöltessenek az egyh. ker. közgyűléssel, s ennek jegyzőkönyvében juttassanak köztudomásra.

A főiskolai gazdasági választmány legszigorúbb takarékoszágaról pedig nem csak az egyh. ker. küldöttség tesz hiteles bizonyoságot, hanem mondhatni, hogy Isten áldása után nagy részben annak gyümölcse és bizonyága a főiskola eddigi kedvezőbb anyagi állása, mint a minő az a gazdasági választmány 1850-ben történt keletkezése előtt volt.

- 41. sz.** Az alsözempléni egyházmegye előterjeszti, miszerint a kormánya alatt álló néhány egyházban: nevezetesen a n. geresiben a lelkészi, a lácaiban szintén a lelkészi s iskolatanítói; Erdőbényén a lelkészi s iskolatanítói, Monokon a lelkészi s iskolatanítói és Szerencsen az iskolatanítói díjlevelek szabályoztatván és javittatván, az egyházmegyei gyűlés által jóvá hagyattak: melynél fogva megerősítés végett az egyházkerület elébe is fölterjesztetnek, egyszersmind hitelesített párban, az egyházkerületi levéltárba letétel végett beadatnak.

A szabályozott és megjavított díjleveleket egyházkerületi kormányzékunk megerősíti, s azokat a levéltárba betétni rendeli.

- 42. sz.** Olvastatott sárospataki senior Szováthi Lajos folyamodványa, melyben érzékenyen előadja, miszerint a mult 1857-ik év július havában tartott közvizsgák után, általános szavazat többséggel seniorrá választatván, ő e hivatalt azon reményben fogadta el, hogy mint néhány elődje, ő is két éven át fogván viselni e hivatalt, annak csekély jövedelméből mind anyagi sorsán segíthet, mind annak megtakarított részével a tudományos pályát külföldön is folytathatandja: azonban jelen évi közvizsgálat után, a főis-

kolai egyházkerületi választmány, — hihetőleg némely ellene emelt vádak következtében, — a nélkül, hogy önmentségre szólíttatott volna, a második évre, az ő mellőztetésével, más egyént választott a seniori hivatalra, melylyel ő mintegy megbélyegeztetvén a közvélemény előtt, kéri az egyházkerületet, hogy miután elmellőztetésének okai leginkább azon vádak lehetnek, melyek alaptalanok ugyan, de ha vádak gyanánt lehetne is tekinteni, azokat inkább a főiskola javára, s az abban virágzó rend melletti tulbuzgósága, mint hibái idézték elő; ha hivatalában a 2-ik évre meg nem maradhat, de különben is, becsülete s jóhíre fentartása tekintetiből mondassék ki, mikép a seniori hivatal terén véletlenül fölmerült változást, ő nem hibái által idézte elő, hanem az az egyházkerületi választmány szabad jótetszéséből eredt; sőt a mennyiben ő e változás által reményében csalatkozott, s anyagilag kárt szenved, ennek némi pótlásaul is, de különben is rég terveztetvén az elemi tanítói hivatal állandósítása, ez állomáson ő állandóan hagyassék meg.

Egyházkerületi közönségünk előtt, a folyamodó által érintett s mint ő hinni látszik ellene gyanúsításkép felhozott vádak egyike sem levén ismeretes legtávolabbról sem, sőt az egyházkerületi választmány gyűlésünkön jelen volt tagjai, — kiknek látszik tulajdonítani folyamodó elmellőztetését, — egyezőleg azon fölvilágosítást adván, hogy a seniori hivatalra más egyénnek megválasztatását, teljességgel nem az ő ellene fölmerült vádak, — melyekről szó sem volt — idézték elő, hanem a seniori hivatal eleitől fogva egy éves hivatal levén, azon szokástól való eltérést, miszerint az újabb időben némely seniorok 2 évre is meghagyattak, csak időszerű körülmények idézték elő: egyház-közönségünk kijelenti, hogy folyamodó Szováthi Lajos seniori hivatalának folytatása ellen nemesak hogy semmi kifogása nincs, és senki által nem is tétetett, sőt mint szép reményű s jó igyekezetű ifju, az egyházkerület atyáskodó pártfogására ezután is számot tarthat.

Azonban a mi kérelme másik ágát illeti, t. i. hogy az elemi tanitóság állandósíttassék, s ezen hivatal ruháztassék reá, miután jelen körülmények közt ezen tanítói hivatal állandósítását, a főiskola több oldalról igénybe vett kiadásai lehetetlenné teszik, kérelme, ámbár e szakbani jártasságát s képességét egyházkerületünk elismeri, nem teljesíttethetik: hanem a maga tudományos kiképzetése tekintetiből, részére segély gyanánt a Bárczy féle alapítvány kamataiból 120 ezüst forint kiadatása elrendeltetik. —

43. sz. Olvastatott az ongai egyházgyülekezet néhány tagjának folyamodványa, melyben panaszojkák, hogy 5 véka szemes életet fizetvén a belső embereknek, holott a régi díjlevel készítésekor, a hivek által birt földeket a földesurak tőlök elvették. ez által tehetségökön túl vannak terhelve, s tovább e nagy fizetést nem bírhatják: kéri azért az egyházkerületi kormányt, hogy az 5 véka szemes élet-fizetést háromra leszállítani méltóztassék.

Minthogy folyamodók kérelme az egyházmegyei széken, hol annak első illetékes helye van, nem tárgyalatott, folyamodványuk áttétetik az egyházmegyéhez, oly utasítással, hogy a helyszinén e tárgyban teendett nyomozás után, folyamodók ügyében, a legközelebbi egyházmegyei gyűlésen határozat keljen.

44. sz. Folyó év april hó 20-ik s több napjain tartott e. kerületi gyűlésből kelt határozat s felszólítás nyomán a miskolci egyház előterjeszti a kebelében létező főgimnázium, valamint a mellette álló elemi iskoláról részletes s kimerítő tudósítását, az 1857/8 iskolai évet illetőleg, melyben elsorolja a tanintézet legközelebbi szervezetének történeti lefolyását, a tanári személyzet, taneszközök állását, tanítványok létszámát, tanári nyugdíj intézet keletkezését, általában az iskola anyagi és szellemi állását; egyszersmind ezen előterjesztése folytán, tisztelettel föl hívja egyházkerületi kormányunk figyelmét tanintézetére, előadván, hogy miután a miskolci egyházgyülekezet addig is elismerte iskolájára nézve az egyházkerület fő felügyelői jogát, most pedig a főtiszteletű egyházkerület intézkedéseire kellő alkalmazkodás által, a tisztelet és bizalom újabb kapcsaival akarja

magát az egyházkerülethez kapcsolni, vegye figyelembe a f. t. egyházkerületi kormány-
szék, miszerint a miskolci reformáta egyház, a nemcsak magára az egyházra, hanem
az összes protestáns nevelés szent ügyére jótékonyan ható tanintézetét saját erejéből nagy
áldozattal tartja fen, fogadja ezt is édes gyermeke gyanánt a f. t. egyházkerület, s a
naponként rá és iskolájára mindig nehezebben súlyosbodó viszonyok közt, bölcsesége
szerint intézkedni sziveskedjék, módokról gondoskodjék, melyek által a miskolci tan-
intézet egyházkerületi pártolásban és anyagi segélyezésben tetteleg résztessék.

Az egyházkerületi kormány, valamint örömmel és teljes megelégedéssel vette
a miskolci egyháztanács nyomos és részletekig hű előterjesztését: úgy más részről szí-
véből fakadt örömet fejezi ki, a miskolci felgimnázium virágzó állapota felett, valamint
szíves elismerését s méltánylását nyilvánítja a miskolci buzgó egyházgyülekezet azon
áldozatkészségeért, melylyel jeles tanintézetét, több kebelében létező iskolákkal együtt
régie idők óta önerejüleg fentartja; s azon szíves s meleg ohajtás mellett, hogy az ily
buzgó gyülekezetnek nemes törekvései után, adjon az ég kitartást és kedvező sikert!
Kijelenti egyházkerületi közönségünk, hogy a miskolci feltanoda évi szükségleteinek
fedezéséhez, tehetségéhez és a körülmények szerint évenként járulni fog, egyszersmind
az iránt több több részvétet gerjeszteni kedves feladatának fogja mindenkor ismerni.

45. sz. A gömöri egyházmegye, f. e. september 10-én Rimaszombatban tartott közgyűlésé-
ből, a rimaszombati gimnázium közelebbi évi állásáról, Terray Károly igazgatótanár
által beadott kimutatást fölterjesztvén; azon megjegyzéssel, hogy az illető iskolai igaz-
gatóság, jövőre ne ily rövid rovatos kimutatást, hanem, a miskolci gimnázium példá-
jára, kimérintő részletes tudósítást nyújtson be, mely esetben, az egyházkerület pártfo-
gására is számolhat, e kimutatás tudásul vétetett.

46. sz. Egyházkerületi dékán Kun Bertalan előadván, miszerint a folyó 1857/8. évben, a sze-
gényebb sorsu lelkészek s iskolatanítók segélyezésére 156 száz ötven hat vfrt. 42 kr.
gyűlvén be, ezen összegnek kik közt? és mikénti kiosztása határozassék meg.

Megbizatik egyházkerületi dékán úr, hogy az egyházmegyék espereseitől meg-
tudván, kiket kívánnak a segélyben részesíteni, a begyűlt 156 vfrt. és 42 krajcárt a
kijelelt egyének közt ossza fel és adja ki.

Ezen határozat folytán megbizásában eljárván az e. kerületi dékán, jelentést
tesz, hogy az egyházmegyék 17 egyént jeleltek ki a segélyezésre, névszerint

1. A tornai egyházmegye barkai lelkész Kaposi Györgyöt és lenkei iskola-
tanító Nagyszegi Andrást.

2. Az abauji e. megye Nemes Lajos visolyi, Makay János nagyidai tűz ál-
tal kárt vallott lelkészeket, és Főrös András kéri iskolatanítót.

3. Alsözempléni e. megye hotykai lelkész Tóth Sándort, és berecki lelkész
s tanítót Szalontai Istvánt.

4. Alsóborsodi e. megye Tóth József h. szalontai iskolatanítót, Macsai György
geleji volt nyugalmazott agg tanítót.

5. Ungi e. megye Literáti Sándor minaji lelkészt, és Myller Gábor mogyorósi
iskolatanítót.

6. Felsőzempléni e. megye Ráski Lajos kisbári lelkészt, és Maté Mihály ger-
cselyi tanítót.

7. Felsőborsodi e. megye Székely Dániel szakácsi lelkészt és Nagyszegi Endre
kondói iskolatanítót.

8. Gömöri egyházmegye rási iskolatanítót Csorba Györgyöt és Török Károly
aggteleki tűz által kárt vallott lelkészt.

Ezen 17 egyén közt felosztatván a szokott mód szerint 156 vfrt. s 42 kraj-
cár, a lelkészeknek jutott 11 vfrt, s 36. krajcár, az iskolatanítóknak 5 vft. 49 kr.

Ezen jelentés s felosztás jóvá hagyatott.

47. sz. A papi vizsgák szigorúbbá és rendszeresebbé tétele végett, véleményadásra szólítottván fel az egyházmegyék, beadták véleményüket és szavazatukat.

Összevetés, s az egyenlő vélemények többségének kipuhatólása végett, a beérkezett szavazatok a jövő vizsgák alkalmával Sárospatakon összeülendő egyh. kerületi választmányhoz tételnek át: ugyanazért a szavazatok alszóempléni esperes Hegedűs László úrhoz jó eleve megküldendők.

48. sz. Nádaskay Mihály, volt főiskolai ügyvéd úr, az 1858 ik évi april. hó 12-ik napján tartott egyházkerületi számvevőszék határozata által fölhivatván, jelenti, miszerint, a néhai gesztelyi Nagy József tokaji lakos ellen 400 ft. és járulékaik iránt folytatott adóssági pör, az alperesnek, bővebb védelem megengedése iránt, a volt udvari Cancellaria-hoz intézett folyamodványa következtében, a nevezett felsőbb hatósághoz felküldetvén, azolta ez ügy miben léte fölül tudomása nincsen, hanem ígéri, hogy a főiskola jelenlegi ügyésze, Kálniczky Károly úr közremunkálásával, mihelyt egészsége javulása engedendi, e pör hol és miben létét, kinyomozni igyekezendik.

A Szemere István és Klobusiczky Pálnó elleni adóssági pöröknek 75. és illetőleg 7 f. 30 kr. perkölségeire vonatkozólag pedig, minthogy ezen per, az illető örökös Szemere János úrnak a pénz nála hagyása iránti folyamodványa következtében, meg sem kezdetett: e költségek is a gesztelyi Nagy József elleni pörben lesznek megtalálhatók, azokról is tehát azon per feltalálása alkalmával fog számolni.

Ezen jelentés tudásul vétetvén, az abban foglalt ígéretnek mielőbbi teljesítése elváratik, s az igénybe vett közremunkálásra, Kálniczky Károly ügyvéd úr is föl-hivatik.

49. sz. A közelebb tartandó főiskolai számvevőszékre, és vizsgákra, követeket küldeni, a felsőborsodi n. t. egyházmegye következik.

50. sz. Danavár Soma és testvérei panaszosan terjesztik elő, miszerint, néhai nagy bátyjok volt borsodi lelkész, legrádi Olasz Sámuel volt segédje Szűcs Sámuel, 50. vez. ft segéd-diján kívül, még elhunyt főnöke palastját, és a lelkészi jövedelem $\frac{1}{4}$. döt is elvevén, mindezekon felül, még 15. pftot követel. Miután, a felsőborsodi e. megye e tárgyban kérelmükre tagadólag válaszolt, ez ügyet felsőbb vizsgálat alá terjesztik, és az elhunyt nagybátyjok után fizetetlen maradt hátralékoknak is részökre beszédetését megrendel-tetni kéri:

Néhai Olasz Sámuel volt borsodi lelkész hátrahagyott vagyoni fölött, az ez alkalommal vett hiteles értesítés szerint, a hagyatéki törvényes tárgyalás immár folyamatban levén, folyamodók imént előterjesztett kérelmök előmozdítása végett, az illető, hagyatékot tárgyaló polgári hatósághoz utasítatnak.

51. sz. Szánky Ferencz úr, a főiskolánkat illető 1200. pf. kölcsönt, mely az általa, Madarasy Miklós és Szirmay Rozáliától megvásárolt birtokra van betáblázva, s melynek befizetését főiskolai ügyvéd úr sürgeti, gyümölcsözés végett, továbbra is magánál, mint elég biztosítékkal bírónál és pontos fizetőnél hagyatni kéri.

E pénz bizonyos meghatározott célra levén rendeltetve, bevétele el nem halasztható, és így folyamodó úr kérelme nem teljesíthető.

52. sz. A bábonyi egyházközség, leégett paplakja fölépíthetése végett, magát adóssággal terhelni kénytelenítettvén, s ezt már f. e. octoberben visszafizetni köteleztetvén, e tartozása letisztázhatása végett, egyházkerületünktől, 300. pftot kér kölcsön, s e végett az illető egyházmegye által is ajánltatik.

A nagyidai templomától, iskolájától és paplakától tűz által megfosztatott egyház előadja, miszerint, ezek fölépítéséhez Kassa városától 200. pftára fákát vásárolt, melyeknek árával mindeddig is adósa. Ennek megfizethetése végett tehát, 200. pftnak egyházkerületünk pénztárából kölcsön adásaért esedezik.

Özvegy Jászay Mihálynő asszony, 8200 pengő frtra becsült, szántói birto-
kára, 1000 pftot kölesön adatni kér.

A golopi egyház, temploma javítására, 100 pftot kölesönöztetni kér, s e
végett az illető esperesi ajánlatot is bemutatja.

Valamint Bárczay János úrnak azon kérvénye is, hogy édes anyja Bernát
Klára asszonyság kölesöntartozása reá ruháztatnék.

Mind az öt rendbeli kérelem, mint az egyházkerületi pénzügyi bizotmány ha-
tásköréhez tartozók, tárgyalás s elintézés végett, illetőségükhöz utasittatnak.

53. sz. A szőlősdarói anyaegyházzal öszvekapcsolt, teresztenei és kápolnai leányegyházak,
a hivatalában immár megerősített és működő Ragályi László helyett, Lükő Bélának
alkalmazása iránt, folyamodványt intéznek az egyházkerületi kormányzékhez.

Ez ügy, az egyházkerület részéről, a folyó évi april hó 20-ik s több napjain,
Miskolcon tártott közgyűlésből keletkezett végzése szerint eldöntve, és így bevégzett
tényként tekintendő lévén, ezen szabályszerű eljárás ellenébe intézett semmi folya-
modvány többé el nem fogadható: folyamodók tehát, magoknak az érintett egyházke-
rületi végzészhez alkalmazására utasittatnak.

54. sz. A főiskolai tanári kar, a gymnasiumi tankönyvekre nézve, folyó évben kelt egyházke-
rületi határozat módosítása tekintetéből, következő kérelmeit terjeszti elő:

1-ör Hogy a bírálat ne nyuljon oly hosszasan, s az alatt a kéziratok ne le-
gyenek az elveszés veszélyének kitétetve, miként ez már meg is történt.

2-or Az író tisztelet díjainak másik fele ne a költségek bevétele után, hanem
a könyv megjelenése után egy év múlva fizetessék ki.

3-or A fordított művek tiszteletdíja, az eredeti irányában, ne akként álljon, mint
egy a kettőhöz, hanem a mint ez a legtöbb hazai folyóiratoknál gyakorlatban van, a
mint a 2. a 3. hoz. Megjegyezvén, hogy az idegen szerző után dolgozott művek, nem
nevezhetők csupán fordításoknak, sőt némely ily dolgozatok. p. o. a nyelvtaniak, egészen
is eredetiekül tekintendők. Végre,

4-er A második s több kiadások díjaztatása, ha azokban, az első kiadás lé-
nyeges változtatásokon ment keresztül, az első kiadás díjának felére emeltessék. Az egé-
szen új átdolgozás pedig az eredeti díjra érdemesítettessék. Annak megítélésére már me-
lyik tankönyvnek van új s talán lényeges változtatásokkal járó átdolgozásra szüksége
s ez menyiben teljesítetett, egy választmány hatalmaztatnék meg.

Az ezen kérvényben foglalt indítványok 2-ik pontja, mely szerint, a tiszte-
letdíj második fele, ne a költségek bevétele után, hanem a könyv megjelenése után
egy év múlva fizetessék ki, ezennel elfogadtatván, a többi pontok fölötti intézkedés,
a népiskolai választmányra bízott.

55. sz. Olvastatott a kisdobronyi ref. egyház előjáróinak folyamodványa, melyben az ungi
egyházmegye f. e. sept. 7-ik napján tartott konzisztóriumában hozott azon ítéletét, mi-
szerint szeretve tisztelt helyettes lelkészek U. F. már régebben hivataloskodása elébbi
helyén elkövetett kihágásaért hivatalától egy évig felfüggesztetett, megváltoztatni s eny-
híteni kérik, kijelentvén, hogy a felfüggesztési idő elteltével U. F. urat, rendes lel-
készökül meghívni közakarattal el vannak határozva. Mire a főtisztü kormányzék en-
gedélyét alázatos tisztelettel kérik.

Minekutána ez ügy az ungi egyházmegyei konzisztóriumon nem fölebbeztetett,
de maga az elmarasztott fél az ítélet megváltoztatásaért nem is folyamodott: az ügyet
az egyh. ker. konzisztórium meg nem vizsgálhatván, az abban hozott ítéletet meg nem
változtathatja, s a folyamodó egyházközség előjáróinak kérelmét nem teljesítheti. Fel-
maradván az egyházközség ragaszkodása h. lelkészéhez, annak idejében meghívását ren-
des lelkészül a maga rendje szerint eszközölheti.

